

ПРЕДГОВОР

Сборникът „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“ е деветнадесетото научно издание на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), отразяващо изследователските усилия и научните постижения на участниците в националната научна конференция с международно участие, посветена на Деня на народните будители. Основните секции в изданието представят важните за УниБИТ научни области и направления, в които студентите получават своето академично образование.

Конференцията се провежда на 1 ноември, като всяка година, освен че изразява почит към делото на народните будители, се посвещава и на конкретна годишнина.

През 2021 г. конференцията е посветена на 165-годишнината от създаването на първите български читалища и първите читалищни библиотеки – Народно читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови“ в гр. Свищов (основано на 30 януари 1856 г.), читалище „Постоянство“ в гр. Лом, Народно читалище „Добри Войников – 1856“ в гр. Шумен.

„В епохата на Възраждането, особено през последните две десетилетия преди Освобождението, които бележат връх в многовековните борби за отхвърляне на османското владичество, във време, белязано с дълбоки преобразования в бита, културата и съзнанието на младата нация, време на духовно възземане и самоопределяне на българския народ – значителна роля играят читалищата“, казва Петър Парижков в статията „Да доставя на читающата публика средства за прочитание...“. Дейността на Свищовското народно читалище в полето на българската книжнина през Възраждането“ (В: Издател, VII, 2005, № 2 – 3, с. 38 – 42). Едни от най-ревностните просветители работят за делото на читалището като възрожденска институция, която разпространява знанието и разширява духовния хоризонт на българина.

На читалищната дейност са посветени и три от докладите в сборника „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“ – на д-р Николета Пътова от Института за литература при БАН („Димитър Е. Шишманов – вдъхновен книжовник и активен читалищен деец“), на д-р Анета Донева от Регионална народна библиотека „Иван Вазов“ – гр. Пловдив („Акад. Иван Дуйчев за проф. Тодор Боров“) и на д-р Тина Петрова („Сведения за Народно читалище „Христо Ботев – 1884“).

И следвайки традицията на първите български народни читалища, за които „по неписан, но твърде далновиден и мъдър закон книгата е най-драгоценното богатство“ (П. Парижков, „Да доставя на читающата...“), в чест на народните будители Университетът по библиотекознание и информационни технологии организира този

научен форум, фокусиран върху книгата и нейното битие. Идеята за провеждането на конференция на 1 ноември е на доц. д-р Петър Парижков, преподавател и завеждащ катедра „Книгоиздаване и общообразователни дисциплини“ в тогавашния Колеж по библиотечно дело, през далечната 2003 г.

И днес, почти 20 години по-късно, книгата и книжовността са от изключително значение за съвременните учени и изследователи, които представят идеите си и научните си достижения на форума. Традиционната за конференцията на будителите секция „Книжовност и хуманизъм“ представя доклади от областта на библиотекознанието (библиотечни трансформации, проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева), проследява историческите промени, които настъпват в образователния процес, започвайки от възрожденския план на читалището и стигайки до информационния бум на планетата (проф. д-р Александра Куманова), литературата (българските поети символисти, доц. д-р Мая Горчева; интерпретация на идеите на Бъргър и Лукман, доц. д-р Йордан Дойков), проблемите, свързани с четенето (терапевтичната му роля, гл. ас. д-р Събина Ефимова; виртуални зали за четене, гл. ас. д-р Елисавета Цветкова), философията (за видовете социализъм, д-р Станул Грозев; източниците на трансценденталната информация, проф. д-р Николай Палашев); културата на общуването и връзката ѝ с лидерските практики (проф. д-р Мюмюн Тахиров) и изключително важното за обществото ни, раздирано от кризи, помагачо поведение в живота на хората (доц. д-р Мария Дишкова).

Във втората секция „Културно наследство – история, съвремие и перспективи“ акцентът е върху историческата тематика (проблема за *classis Perinthia*, доц. д-р Калин Стоев; Никополското съкровище, гл. ас. д-р Георги Димов; Руско-турската война от 1877 – 1878 г., д-р Боян Аспарухов; Дирекцията за обществена обнова, д-р Мила Кръстева). Д-р Дончо Иванов развенчава някои митове, доц. д-р Венцислав Велев ни запознава със стратегии за управление на културата. В тази секция се представят също практики и образователни инициативи (студентски теренни работи, гл. ас. д-р Светла Шапкалова, проф. д-р Жоржета Назърска; образование в музея, д-р Светослава Димитрова, гл. ас. д-р Соня Спасова). Развитието на креативността, въображението и абстрактното мислене проследява гл. ас. д-р Христо Христов от праисторическите рисунки до съвременното урбанистично пространство, а екипът на Българската федерация по поясна борба Кореш и на Зора Генчева – Иван Автутов и д-р Каролина Грозданова – ни запознава с тази древна българска културна традиция. Проф. д-р Маргарита Терзиева от Университета „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас пише за едно от средищата на българщината – Преславския педагогически техникум в Украйна; а проф. д-р Жоржета Назърска представя ролята на Цветана Събева-Ращева за създаването на

Българския библиографски институт. Представени са и два доклада, свързани с киното – за съвременния сценарий (д-р Десислава Бакърджиева) и за ролята на журналиста в американското киноизкуство (гл. ас. д-р Екатерина Титова).

Третата секция „Информационни технологии и дигитални трансформации в обществото на знанието“ запознава аудиторията с връзката на иновационните процеси със социалните мрежи; за влиянието на съвременните технологии върху децата; състоянието на туризма по време на пандемията от COVID-19; най-често допусканите нарушения на правилата за защита на личните данни. Изключително интересен е и докладът на Радка Калчева за изкуствения интелект в библиотеките. Представени са и още две проучвания – относно осведомеността на учените и практики за управление на изследователски данни в български университети (проф. дн Таня Тодорова и доц. д-р Магдалена Гарванова) и за Българския исторически архив към Националната библиотека (гл. ас. д-р Надежда Томова).

Четвъртата секция „Сигурност – предизвикателства през XXI век“ запознава специалистите и по-широката аудитория с предизвикателствата пред националната сигурност и различни нейни измерения, като личните данни, киберсигурност, фалшиви новини, информационна логистика, нефтът като част от енергийните решения на XXI век, глобалистката vs. патриотичната идея и пр. Докладите не се ограничават само до националната сигурност на България. Един от тях проследява албанските емигрантски организации в САЩ и Западна Европа и влиянието им върху сигурността на Балканите (доц. д-р Марияна Стамова), а доц. д-р Пламен Богданов представя китайските космически програми в началото на XXI век.

В секциите от първа до четвърта включително освен доклади на колегията от УниБИТ са включени и доклади на утвърдени учени от Института за балканистика с Център по тракология към БАН, от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ в гр. Бургас, от Военната академия, от Народната библиотека „Иван Вазов“ в гр. Пловдив, от Института за литература към БАН, от Техническия университет, гр. София, от Американския университет, гр. Благоевград. В докладите задълбочено са представени изследванията и проектите на учените, техните резултати и иновативни решения на различни казуси.

Забележителен е броят на участниците докторанти в петата секция „Университетска младежка академия за управление на знания“ – 30 автори от общо 85. Освен от Университета по библиотекознание и информационни технологии, в конференцията с доклади се включват докторанти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Университета на Саламанка, Испания, от

Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, от Висшето училище по сигурност и икономика, гр. Пловдив. Докторанти на УниБИТ от Германия и Австрия също участват със свои разработки в почти всички секции на Младежката академия.

Настоящият сборник е продукт на петмесечно взаимодействие с авторите – от подаването на заявката до финалния вариант на представения доклад. Ръкописите, които отговарят на тематиката на избраната секция, подлежат на двойно анонимно външно рецензиране, въз основа на което се приемат или отхвърлят. Двама независими рецензенти оценяват текста, без да знаят чий е и от коя образователна институция е неговият автор. Получилите положителна рецензия материали (някои от тях след сериозни редакции от страна на авторите) са 78 и са част от настоящия сборник. За първи път в рецензионния процес са включени самите автори, като всеки автор рецензира до два доклада от своята тематична област. Авторите се отнасяха изключително професионално и съвестно към рецензионния процес и допринесоха със съветите и предложенията си за подобряване на качеството на докладите на своите колеги. Намирам това нововъведение за успешно и работещо.

На откриването на една от конференциите на будителите някой от гостите с болка сподели, че в България има дефицит на чувство на благодарност. За съжаление, съм съгласна с тази констатация. Но аз лично се изпълвам с чувство на благодарност към всички почти 70 учени и докторанти, които участваха в рецензионния процес. Изпълвам се с чувство на благодарност към колегите от екипа, които цяло лято бяха ангажирани с нелекия път по създаването на сборника и организирането на конференцията. Изпълвам се с чувство на благодарност към всички онези, които продължават да се посвещават на знанието и на пробуждането на духовността българска.

Съставител:
доц. д-р Любомира Парижкова

PREFACE

The proceedings “Knowledge Society and 21st Century Humanism” is the 19th scientific publication of the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT) reflecting the research efforts and scientific achievements of the participants in the national scientific conference with international participation dedicated to the Day of the Leaders of the Bulgarian Revival. The main sections in the publication reflect the significant to the University scientific areas and field, where students receive their academic education.

The conference is held on the 1st November; each year besides the respect to the deeds of the Leaders of the Bulgarian Revival, it is dedicated to a particular anniversary.

In 2021, the conference is dedicated to the 165th anniversary of the creation of the first Bulgarian Chitalishta (Community Cultural Centres) and the first ever chitalishta libraries – People’s Chitalishte “Elenka and Kiril D. Avramovi” in the town of Svishtov (founded on the 30th January 1856), Chitalishte “Postoyanstvo” (Persistence) in the town of Lom and People’s Chitalishte “Dobri Voynikov – 1856” in the city of Shumen.

In Revival times, especially in the last two decades before the Liberation, which culminated in centuries of struggle for the rejection of Ottoman rule, at a time marked by profound changes in the life, culture and consciousness of the young nation, a time of spiritual conquest and self-determination of the Bulgarian people – a significant role is played by the chitalishte, says Petar Parijkov in the article “To provide the chitalishte audience with opportunities for reading ...” The activity of the Svishtov people’s chitalishte in the field of Bulgarian literature during the Revival”, 2005, № 2 - 3, pp. 38 - 42).

Some of the most zealous educators work for the work of the Chitalishte as a Revival institution that spreads knowledge and expands the spiritual horizon of the Bulgarians.

Three of the papers in the proceedings “Knowledge Society of and 21st Century Humanism” are dedicated to the Chitalishte activity – Dr. Nikoleta Patova from the Institute of Literature at BAS (“Dimitar E. Shishmanov – inspired writer and active Chitalishte activist”). Dr. Aneta Doneva from the Regional National Library “Ivan Vazov” – Plovdiv (“Academician Ivan Duychev on Prof. Todor Borov”) and Dr. Tina Petrova (“Information about the National Chitalishte” Hristo Botev – 1884) .

And following the tradition of the first Chitalishta (Bulgarian cultural community centers), to which “according to an unwritten but very far-sighted and wise law the book is the most precious treasure” (according to P. Parijkov, “To deliver to the reader”) and to the University of Library

Studies and Information Technologies, and to the conference in particular, in honor of the National Revival Leaders around the book and its existence, this scientific forum was established. The idea for holding a conference on 1st November at ULSIT was initiated by Assoc. Prof. Dr. Petar Parizhkov, lecturer and head of the Department of Book Distribution and Department of Comprehensive Studies at the then College of Library Studies in 2003.

And today, almost 20 years later, again, books and literature are extremely important to modern scientists and researchers who present their ideas and scientific achievements at the forum. The traditional for the conference of the Revival Leaders section “Literature and Humanism” presents papers in the field of library science (library transformations, Prof. Dr. Kristina Varbanova-Dencheva), traces the historical changes that occur in the educational process, starting from the Revival plan of the community culture center and reaching to the information boom of the planet (Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova), literature (Bulgarian symbolist poets, Assoc. Prof. Dr. Maya Gorcheva; Burger and Lukman, Assoc. Prof. Dr. Yordan Doikov), the problems of reading (its therapeutic role, Senior Assistant Dr. Sabina Eftimova; virtual reading rooms, Senior Assistant Dr. Elisaveta Tsvetkova), philosophy (on the types of socialism, Dr. Stanul Grozev; on the sources of transcendental information, Prof. D.Sc. Nikolay Palashev), as well as on the culture of communication and its connection with leadership practices, Prof. Dr. Myumyun Tahirov and the extremely important for the society torn by crises in which we live – the helping behavior in people’s lives (Assoc. Prof. Dr. Maria Dishkova).

In the second section “Cultural Heritage - History, Modernity and Perspectives” the emphasis is on historical themes (the problem of classis Perinthia, Assoc. Prof. Dr. Kalin Stoev; Nikopol Treasure, Assist. Prof. Dr. Georgi Dimov; The Russo-Turkish War of 1877 – 1878, Dr. Boyan Asparuhov; Directorate for Social Renewal, Dr. Mila Krasteva). Dr. Doncho Ivanov debunks some myths, Assoc. Prof. Dr. Ventsislav Velez introduces us to how culture is managed. This section also presents practices and educational initiatives (student fieldwork, Senior Assistant Dr. Svetla Shapkalova, Prof. D.Sc. Georgetta Nazarska; education at the museum by Dr. Svetoslava Dimitrova, Senior Assistant Dr. Sonya Spasova). The development of creativity, imagination and abstract thinking follows as Senior Assistant Dr. Hristo Hristov presents prehistoric drawings to the modern urban space, and the team of the Bulgarian Federation of Belt Wrestling Koresh and Zora Gencheva – Ivan Aututov, Dr. Karolina Grozdanova introduces us to this ancient Bulgarian cultural tradition. Prof. Margarita Terzieva from the University “Prof. Dr. Asen Zlatarov”, Burgas writes about one of the centers of Bulgarian – reslav Pedagogical College in Ukraine; and Prof. D. Sc. Georgetta Nazarska presents the role of

Tsvetana Sabeva-Rasheva for the establishment of the Bulgarian Bibliographic Institute. Two papers are related to cinema – on the contemporary script (Dr. Desislava Bakardzhieva) and on the role of the journalist in American cinema (Senior Assistant Dr. Ekaterina Titova).

The third section “Information Technologies and Digital Transformations in the Knowledge Society” introduces the audience to the connection of innovation processes with social networks; with the influence of modern technologies on children; the state of tourism during the covid pandemic; the most common breaches of personal data protection rules. Radka Kalcheva’s paper on artificial intelligence in libraries is also extremely interesting. Two studies are presented on the awareness of scientists and practices for research data management in Bulgarian universities (Prof. Dr. Tanya Todorova and Assoc. Prof. Dr. Magdalena Garvanova) and on the Bulgarian Historical Archive at the National Library (Senior Assist. Dr. Nadezhda Tomova).

The fourth section “Security – Challenges in the XXI Century” introduces experts and the general public to the challenges facing national security in its various dimensions such as personal data, cybersecurity, fake news, information logistics, oil as part of energy solutions of the XXI century, globalist vs. the patriotic idea, etc. The papers are not limited to the national security of Bulgaria. One of them traces the Albanian emigrant organizations in the USA and Western Europe (Assoc. Prof. Dr. Mariana Stamova) and their impact on security in the Balkans, and Assoc. Prof. Dr. Plamen Bogdanov presents the Chinese space programs at the beginning of the XXI century.

In the sections from the first to the fourth inclusive, in addition to the papers from ULSIT, there are also papers of established scientists from the Institute of Balkan Studies with the Center for Thracology at BAS, from Sofia University “St. Kliment Ohridski”, from the University “Prof. Dr. Asen Zlatarov” in the city of Burgas, from the The Military Academy, from Ivan Vazov National Library in Plovdiv, from the Institute of Literature at the Bulgarian Academy of Sciences, from the Technical University, Sofia, from the American University, Blagoevgrad. The papers present in depth the research and projects of scientists, their results and innovative solutions to various cases.

The number of doctoral participants in the fifth section of the University Youth Academy for Knowledge Management is remarkable – 30 authors out of a total of 85. In addition to the University of Library Studies and Information Technologies, the conference with papers includes doctoral students from Sofia University “Kliment Ohridski”, from the University of Salamanca, Spain, from the University of Plovdiv “Paisiy Hilendarski”, from the Higher School of Security and Economics, Plovdiv.

PhD students from ULSIT from Germany and Austria also participate with their work in almost all sections of the Youth Academy.

This proceedings is a product of five months of interaction with the authors – from the submission of the application to the final version of the presented paper. Submissions that correspond to the topic of the selected section are subject to double anonymous external review, on the basis of which they are accepted or rejected. Two independent reviewers evaluate the text without knowing whose it is and which educational institution the author represents. The materials that have received a positive review (some of them after serious edits by the authors) are 78 and are part of this proceedings. For the first time, the authors themselves are included in the reviewing process, with each author reviewing up to two papers in his/her thematic area. The authors have treated the review process extremely professionally and conscientiously and have contributed with their advice and suggestions to improving the quality of their colleagues' papers. I find this innovation successful and efficient.

At one of the openings of the conferences of the National Revival Leaders, one of the guests shared that in Bulgaria there is a deficit of gratitude. Unfortunately, I agree with this finding. But I personally am filled with gratitude to all the nearly 70 scientists and PhD students who participated in the review process. I extend my gratitude to the colleagues from the team, who were engaged all the summer in the difficult path of creating the proceedings and organizing the conference. I extend my gratitude to all those who continue to dedicate themselves to the knowledge and reviving Bulgarian strength in spirit.

Compiler:
Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD